

перекладачем, розробку ефективних методів редагування машинного перекладу та формування етичних стандартів використання нейромереж у творчій діяльності. Переклад майбутнього – це гармонійне поєднання інтелекту людини і потенціалу машини, де обидві сторони працюють на досягнення спільної мети – створення якісного, художньо довершеного тексту, який зберігає дух і красу оригіналу.

Література

1. Бараненко О. М. Роль штучного інтелекту в перекладацькій діяльності *Мовні і концептуальні картини світу*. 2023. №2(74). С. 112–118.
2. Іваненко Т. В. Нейромережеві технології в системі автоматизованого перекладу: сучасний стан та перспективи розвитку *Наукові записки НаУКМА. Філологічні науки*. 2022. Т. 5. С. 56–63.
3. Попович О. В. Нейромережеві технології у сучасному перекладознавстві *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Іноземна філологія*. 2022. №2. С. 45–53.
4. Шевченко Н. І. Використання штучного інтелекту в художньому перекладі: переваги та ризики *Вісник перекладознавства*. 2023. №2. С. 34–41.
5. Яковенко М. С. Можливості та обмеження машинного перекладу художніх текстів у сучасному перекладознавстві *Лінгвістичні студії*. 2023. №47. С. 92–98.

Федоренко Крістіна

Науковий керівник: к. філол. н., доцент Фрумкіна А. Л.

Міжнародний університет

ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ В МОВІ: ЛІНГВІСТИЧНИЙ ПОГЛЯД

У сучасному світі мова розглядається не лише як засіб комунікації, а й як інструмент формування соціальної свідомості. Одним із важливих аспектів цього процесу є гендер – соціокультурна категорія, що відображає уявлення суспільства про ролі, поведінку та статус жінок і чоловіків. У лінгвістиці

гендерна проблематика посідає помітне місце, оскільки мова не лише відображає, а й конструює соціальні відносини між статями. Саме тому аналіз гендерних аспектів мови є важливою складовою сучасних філологічних досліджень.

Поняття *гендер* у мовознавстві виникло під впливом соціолінгвістики та феміністської критики у 1970-х роках. На відміну від *біологічної статі (sex)*, гендер розглядається як соціально зумовлений конструкт, що визначає очікувані мовні моделі поведінки. За визначенням Дебори Камерон, мова «є одним із ключових механізмів, за допомогою яких суспільство відтворює гендерні відмінності». Наприклад, у щоденному спілкуванні можна спостерігати різницю у тематиці розмов: жінки частіше обговорюють міжособистісні відносини (*“How are you feeling?”*), тоді як чоловіки – факти або події (*“Did you see the game last night?”*). Такі відмінності, утім, не є універсальними, адже залежать від контексту й культури.

Робін Лакофф (1975) у праці *Language and Woman's Place* зазначала, що жіноче мовлення частіше характеризується ввічливістю, емоційністю та невпевненістю. Наприклад, використання конструкцій типу *“I think”*, *“Maybe”*, *“You know?”* створює враження м'якості висловлювання:

- “I think this colour is nice.”
- “Maybe we could go there later?”

Натомість чоловіче мовлення частіше має категоричний характер:

- “This colour is better.”
- “Let's go there now.”

В українській мові подібні тенденції також помітні. Наприклад, жінки частіше використовують пестливі форми (*донечка, матуся, гарненький*), тоді як чоловіки схильні до нейтральних або грубіших слів (*син, батько, великий*). Проте сучасна гендерна лінгвістика підкреслює, що такі відмінності не є «біологічними», а формуються соціальними очікуваннями. Так, у діловому чи академічному середовищі мовлення представників обох статей зазвичай має схожу структуру та стиль.

Гендерна маркованість закладена в граматичній системі української мови. Іменники мають категорію роду, що впливає на сприйняття соціального статусу особи. Наприклад, пара *вчитель* – *вчителька* є граматично рівноправною, але довгий час форма *вчителька* вважалася «менш престижною». Інші фемінітиви, як-от *директорка*, *міністерка*, *авторка*, спочатку сприймалися скептично, але нині активно вживаються у ЗМІ, офіційних документах і науковому дискурсі. Це демонструє, що мова змінюється відповідно до суспільного запиту на рівність. В англійській мові процес гендерної нейтралізації також триває. Наприклад, замість *fireman* уживають *firefighter*, замість *chairman* – *chairperson*, а замість *policeman* – *police officer*. Уживання займенника *they* як нейтрального щодо роду є ще одним показником змін: “*Someone left their umbrella here.*” (замість *his or her umbrella*).

В українських медіа й офіційних текстах дедалі частіше спостерігається прагнення до інклюзивності. Наприклад, у публікаціях урядових структур уживають обидві форми – *викладачі та викладачки*, *студенти та студентки*. Така практика сприяє видимості обох статей у публічному просторі. ЮНЕСКО у *Guidelines on Gender-Neutral Language* (2019) рекомендує уникати мовних конструкцій, що підкреслюють стереотипи. Наприклад: “*A nurse should be kind and care about patients.*” (замість “*A nurse should be kind; he should care about patients*”). Таким чином, мова може як підтримувати, так і долати упередження – залежно від того, як ми її використовуємо.

У перекладі важливо враховувати культурні особливості вираження гендеру. Наприклад, англійське *chairperson* можна передати як *голова* або *голова комісії*, уникаючи позначення статі. Проте іноді доречним є саме фемінітив, якщо в контексті підкреслюється жіноча роль: *the first female president* – *перша президентка*. Цікаво, що в українських перекладах літератури останніх років фемінітиви вживаються дедалі частіше – наприклад, у перекладі романів Вірджинії Вулф або Маргарет Етвуд.

Отже, мова – це дзеркало суспільства, у якому відображаються його уявлення про гендер, владу й рівність. Аналіз гендерних аспектів мовлення показує, що лінгвістика вже давно вийшла за межі суто структурного опису, охоплюючи соціокультурні та прагматичні чинники.

Сучасна тенденція до інклюзивності в мові не лише відображає демократичні зміни, а й сприяє формуванню рівноправного суспільства. Гендерна лінгвістика, поєднуючи теорію мови з соціологією та культурологією, залишається перспективним напрямом філологічних досліджень.

Література

1. Butler, J. *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. New York: Routledge. 1990.
2. Cameron, D. Language, Gender, and Sexuality: Current Issues and New Directions. *Applied Linguistics*. 2005. 26(4), 482–502.
3. Sunderland, J. *Language and Gender: An Advanced Resource Book*. London: Routledge. 2006
4. UNESCO. *Guidelines on Gender-Neutral Language*. Paris: UNESCO. 2019.
5. Вінтонів, М., Бойко, М., & Горохова, Т. Фемінітиви в сучасному українськомовному середовищі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія. 2023. № 63. С.14–19.
6. Космеда Т. А. Гендерна лінгвістика в Україні: історія, теоретичні засади, дискурсивна практика : [колект. моногр.] / Т. А. Космеда, Н. А. Карпенко, Т. Ф. Осіпова, Л. М. Саліонович, О. В. Халіман; за наук. ред. проф. Т. А. Космеди. Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди; Дрогобич : Коло, 2014. 472 с.